

**Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України
щодо правового регулювання письмового провадження та вчинення
окремих процесуальних дій»
(реєстр. № 13178 від 16.04.2025)**

***Анотація.** В інформаційній довідці досліджуються правові підстави вдосконалення кримінального процесуального законодавства щодо здійснення письмового провадження, а також вчинення окремих процесуальних дій в умовах воєнного стану. Дослідження проведено в контексті пропозицій, передбачених у зазначеному вище проекті Закону (реєстр. № 13178 від 16.04.2025) (далі – законопроект). Розглядається відповідність законопроекту положенням Конституції України, вимогам техніки нормопроєктування та основоположним засадам кримінального процесуального законодавства.*

За результатами дослідження виявлено ризики, які можуть перешкоджати належній реалізації законопроекту під час правозастосовної діяльності, досягненню проголошеної в ньому мети, спрямованої на підвищення ефективності здійснення правосуддя в умовах воєнного стану, законодавчого забезпечення судового розгляду кримінальних проваджень у розумні строки.

***Ключові слова:** Кримінальний процесуальний кодекс України (КПК України), кримінальне провадження, окремі процесуальні дії, письмове провадження, суди апеляційної та касаційної інстанції, учасники кримінального провадження.*

Вступна частина.

Одним з основних завдань кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного й неупередженого розслідування та судового розгляду, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності, а жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений.

Однак на сьогодні, під час дії правового режиму воєнного стану, однією з причин, що перешкоджає належному виконанню цього завдання, є обмежена кількість питань, які можуть вирішуватися в порядку письмового провадження (тобто без участі учасників кримінального провадження та проведення судового засідання лише на підставі матеріалів цього провадження), передбачена чинним КПК України. Зокрема, згідно з положеннями статей 405 та 435 КПК України суд апеляційної та касаційної інстанції має право ухвалити судові рішення за результатами письмового провадження, якщо всі учасники судового провадження заявили клопотання про здійснення провадження за їх відсутності.

Водночас у деяких випадках неможливо забезпечити розгляд клопотань учасників кримінального провадження через несвоєчасне доставлення до суду підозрюваних, обвинувачених, які тримаються під вартою або перебувають в іншій місцевості. Окрім того, мають місце випадки, коли обвинувачені або інші учасники кримінального провадження заявляють різні клопотання, наприклад про роз'яснення судових рішень, суто з формальних підстав, намагаючись безпідставно затягнути судовий розгляд кримінальних справ або домогтися перегляду судових рішень тощо.

У КПК України також не передбачена можливість продовження судового розгляду щодо обвинуваченого, який був призваний для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, у разі якщо такий обвинувачений не має можливості брати участь у судових засіданнях, але не заперечує проти продовження судового розгляду.

У зв'язку з цим виникла нагальна потреба у розширенні сфери застосування письмового кримінального провадження, що зумовило підготовку досліджуваного законопроекту.

Основна частина.

У законопроекті зазначені цілі пропонується досягти шляхом внесення низки відповідних змін до статей 4, 34, 355, 379, 380, 396, 403, 406, 407, 427, 428, 434, 435 та пункту 20-5 Розділу XI «Перехідні положення» КПК України.

Головним чином вони стосуються доповнення КПК України положеннями про визначення письмового провадження як процедури розгляду та вирішення апеляційного або касаційного провадження або окремого процесуального питання в суді першої, апеляційної або касаційної інстанції без участі учасників кримінального провадження та проведення судового засідання на підставі матеріалів кримінального провадження у випадках, встановлених КПК України, зокрема під час вирішення питань про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого, про виправлення описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні, а також про роз'яснення судового рішення.

За результатами проведеного дослідження, підтримуючи необхідність удосконалення кримінального процесуального законодавства України та з урахуванням передбачених у законопроекті пропозицій, вважаємо за доцільне зазначити таке.

У законопроекті пропонується доповнити статті 34, 379, 380 КПК України положеннями про те, що вирішення судами, у тому числі апеляційної та касаційної інстанції, питань про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого, про виправлення описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні, а також про роз'яснення судового рішення відбувається *виключно* в порядку письмового провадження, тобто без участі сторін, зокрема й обвинувачених та їхніх захисників.

Вбачається, що така безальтернативність, відсутність пропозицій щодо передбачених кримінальним процесуальним законом випадків *обов'язкової участі* обвинувачених та їхніх захисників у судовому розгляді вказаних клопотань не узгоджується із такими фундаментальними засадами кримінального провадження як забезпечення права на захист, доступ до правосуддя, змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості. Вони, зокрема, гарантують кожному право на справедливий розгляд та вирішення справи судом, можливість сторонами самостійно обстоювати їхні правові позиції, права, свободи та законні інтереси, особисто подавати до суду з цієї метою докази тощо.

Водночас випадки такої «обов'язкової участі» можуть стосуватися кримінальних проваджень, у яких особи обвинувачуються у вчиненні тяжких чи

особливо тяжких злочинів та санкція яких передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на тривалі терміни, або щодо осіб, яким обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою тощо.

Зазначені пропозиції також не відповідають вимогам щодо правової визначеності змісту нормативно-правового акта, його точності та повноти, які встановлені статтею 34 Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 № 3354-IX.

З аналогічних міркувань не відповідає зазначеним принципам кримінального провадження та вимогам щодо правової визначеності закону положення про те, що *підозрюваний, обвинувачений може відмовитися від апеляційної скарги захисника, потерпілий може відмовитися від апеляційної скарги представника потерпілого*, яким пропонується доповнити частину першу статті 403 КПК України. Будь-які правові підстави такої відмови у законопроекті не наведені.

Отже, пропозиції законопроекту щодо внесення змін до КПК України не повною мірою узгоджуються з основними правовими засадами кримінального провадження, визначеними КПК України, та вимогами щодо повноти та правової визначеності нормативно-правового акта, встановленими названим вище Законом. Це може ускладнити належну реалізацію його норм під час правозастосовної діяльності та завадити досягненню проголошеної в ньому мети.

Висновки. Законопроект «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо правового регулювання письмового провадження та вчинення окремих процесуальних дій» (реєстр. № 13178 від 16.04.2025) на сьогодні є актуальним та важливим. Водночас окремі його положення містять певні наведені вище ризики, які можуть ускладнити його ефективну реалізацію та перешкоджати досягненню проголошеної у ньому мети.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*